

Ingrid Hetland

De norske og danske tyskerjentene i frigjøringens lykkerus

En komparativ analyse av norske og danske myndigheters behandling av tyskerjenter

Bacheloroppgave i Lektorutdanning i historie

Veileder: Monica Miscali

Mai 2020

Ingrid Hetland

De norske og danske tyskerjentene i frigjøringens lykkerus

En komparativ analyse av norske og danske myndigheters behandling av tyskerjenter

Bacheloroppgave i Lektorutdanning i historie
Veileder: Monica Miscali
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	2
2. METODEDEDEL	4
2.2. METODEDEVALG	4
3. TEORI – LITTERATURFORSKNING	6
3.1. TIDLIGERE FORSKNING	6
3.1.1. <i>Bruddet med tausheten</i>	6
3.1.2. <i>Tyskerjentene i krigsbarnas historie</i>	7
3.1.3. <i>Historieskrivingen om tyskerjentene i nyere tid</i>	7
3.1.4. <i>Tyskerjentene i dansk litteratur</i>	8
4. BAKGRUNN	10
4.2. TYSKERJENTENE EN DEL AV RETTSOPPGJØRET ETTER ANDRE VERDENSKRIG?	11
4.2.1. <i>Statens svikt og urettferdig behandling av tyskerjentene</i>	11
4.2.2. <i>Ble tyskerjentene glemt i framveksten av «velferdsstaten»?</i>	12
4.2.3. <i>Staten innrømmer sine urettferdigheter</i>	14
4.3. OPPGJØR OG HEVN I DANMARK?.....	14
4.3.1. <i>Klippeaksjoner mot danske og norske tyskerjenter</i>	15
4.3.2. <i>Augustopprøret 1943 og konsekvensene for de danske tyskerjentene</i>	15
4.3.3. <i>Delkonklusjon</i>	16
5. NÅR EN KVINNE GIFTET SEG MED EN TYSK SOLDAT	17
5.1. EKTESKAPSLOVEN I NORGE	17
5.1.1. <i>Ekteskapstillatelse og norske myndigheters håndtering av «tyskerjenteproblemet»</i>	17
5.2. EKTESKAPSLOVEN I DANMARK	18
5.3. DELKONKLUSJON	18
6. TABUISERING OG SKAMLEGGELSE I ÅRENE ETTER KRIGEN	20
6.1. TAUSHET SOM ENESTE UTVEI	20
6.2. SKAMLEGGELSEN AV DE DANSKE TYSKERJENTENE.....	21
6.2.1. <i>Danmarks håndtering av krigsbarna</i>	21
6.3. KVINNENE SOM NASJONAL EIENDOM?	22
7. AVSLUTNING	23
7.1 KONKLUSJON	23
LITTERATURLISTE	25

1. Innledning

Den 8. mai 1945 var en stor dag i norsk historie, og i år blir det feiret 75 år siden frigjøringen fra tysk okkupasjon. For mange var dette en gledens dag, men for tyskerjentene betydde frigjøringen noe helt annet. De kvinnene som hadde hatt et forhold til en tysk soldat under krigen fikk i tiden etter frigjøringen kjenne på hat, svikt fra myndighetene og skam fra samfunnet. Både Norge og Danmark var under tysk okkupasjon under andre verdenskrig. Tyskerne ble møtt med frykt, forferdelse og taushet i store deler av Nord- og Vest-Europa.¹ I de to nordiske landene dukket okkupasjonsmakten opp uten særlig forvarsel, og hverdagen til befolkningen i Norge og Danmark snudde seg raskt. Soldatene var i det hverdagslige ikke til å unngå, men allerede uker etter okkupasjonen fant sted, ble det spredt patriotiske retningslinjer om den rette måten å forholde seg til okkupasjonsmakten på. De fleste oppfattet og forsto at man ikke skulle ha noe som helst med disse okkupasjonssoldatene å gjøre.² Likevel var det flere unge kvinner i de okkuperte landene som fikk øynene opp for de tyske soldatene, og mange av kvinnene forelsket seg i dem. Senere skulle disse kvinnene bli stemplet som tyskerjenter, og den uskyldige kjærligheten ble etter krigen ikke lenger særlig uskyldig. Tyskerjentene skulle i flere tiår etter frigjøringen kjenne på skammen av å ha vært forelsket i en tysk soldat.

I historiens mørke hjørner gjemmer det seg historier, som i den offisielle historieskrivingen ofte blir glemt. En av disse er historien om tyskerjentene, og hvordan de ble behandlet i etterkrigstiden og fram til i dag.³ Dette er et tema som svært få historikere har berørt, og noe som den dag i dag kan oppfattes som taushetsbelagt og tabupreget. Jeg valgte dette temaet for min fordypningsoppgave, fordi det gir en mulighet til å utforske sider av historien som over lang tid virker å ha vært et sårt tema. Dette er også et tema hvor de mørke sidene av historien blir belyst, og at dette også gir et innblikk i de sidene av historien som lenge har blitt unngått, eller som har blitt lagt skjul på. **Denne oppgaven skal ta for seg hvordan tyskerjentene ble behandlet i Norge og Danmark, og utforske forskjellene for hvordan tyskerjentene ble behandlet av myndighetene og landsmennene i Norge og Danmark etter frigjøringen.** Det er svært mange sider av tyskerjentens historie i Norge og Danmark, og oppgaven er derfor avgrenset til hvordan Norge og Danmark behandlet kvinnene som forelsket seg i tyske soldater i lys av rettsoppgjøret etter krigen; tyskerjenter som inngikk ekteskap med tyske soldater og skamleggingen av tyskerjentene. Oppgaven vil belyse problemstillingen med et komparativt syn, sammenligne resultatene og finne forskjeller mellom tyskerjentens behandling i Danmark i forhold til Norge. Oppgaven vil fokusere på gruppen med kvinner som under andre verdenskrig forelsket seg i en tysk soldat, og diskutere om disse kvinnene i det heletatt brøt noen lov. Det vil være interessant å stille spørsmål til hvordan landsmenn⁴, og da spesielt de som deltok aktivt i motstandsbevegelsen, var med på påvirke tyskerjentenes forhold i de nordiske landene etter krigen. Forholdene tyskerjentene opplevde etter frigjøringen etter andre verdenskrig har vært med på å påvirke ikke bare deres liv, men også deres

¹ Drolshagen 2012: 38

² Ibid: 57

³ Det benyttes begrepet «tyskerjenter» i denne oppgaven som en fellesbetegnelse på de kvinnene som hadde et forhold til tyske soldater under andre verdenskrig. Begrepet kan oppfattes som negativt, men i samtiden og i etterkrigstiden har mange benyttet betegnelsen «tyskertøs», og i Danmark gikk også mange av disse kvinnene med stempel som «feltmadrasser». Derfor har jeg valgt begrepet «tyskerjenter», som et mer nøytralt begrep for kvinnene som hadde forhold til tyskerne.

⁴ Begrepet «landsmenn» vil her være en samlebetegnelse for befolkningen i landene som så på de tyske soldatene og okkupasjonsmakten som fiender.

etterkommere, deres familie og deres venner helt frem til i dag.⁵ Hvordan var forholdene for tyskerjentene i Norge og Danmark i tiden etter andre verdenskrig? Hvordan håndterte Norge og Danmark tyskerjentene i rettsoppgjøret etter krigen?

2. Metodedel

Denne oppgaven vil ta for seg kildematerialer basert på sekundærlitteratur, hvor tidligere historiske verk vil bli undersøkt. Kildematerialet som blir brukt i denne oppgaven vil være begrenset litteratur skrevet fra midten av 1980-tallet, og fram til i dag. Årsaken til at kildematerialet begrenser seg her er fordi oppgaven først og fremst tar for seg norsk litteratur, og at temaet knyttet til tyskerjentene i Norge lenge har vært tabu. Det har blitt gjort et utvalg av hvilken litteratur som vil bli brukt i denne oppgaven. Mye av kildematerialet som omfatter temaet «tyskerjenter» er begrenset også fordi flere av tidsvitnene har levd i skam og taushet etter krigens slutt, og derfor ikke har ønsket å dele sin fortid. Likevel har det også vært tidsvitner som har stått frem og fortalt sin historie, og som et resultat har derfor noen historikere produsert andrehåndskilder og videre kunne utføre historisk arbeid tilknyttet tyskerjentenes historie. Denne oppgaven vil behandle kildematerialet som en beretning, og derfor ta utgangspunkt i opplysningene kilden, eller da litteraturen, formidler.⁶

Hovedsakelig har norsk litteratur vært fokuset under litteraturforskningen, dette med utgangspunkt i at oppgaven har et stort fokus på de norske tyskerjentene. Det er også blitt brukt dansk litteratur, men grunnet problemer med å få tilgang til danske databaser har derfor verk fra Anette Warring og litteratur fra Ebba D. Drolshagen vært sentralt for dansk litteratur som omtaler tyskerjentene i Danmark. Litteratur som har blitt oversatt til norsk fra for eksempel tysk er også benyttet, hvor den tysk-norske forfatteren Drolshagen har flere litterære verk tilknyttet tema. Derfor har det ikke blitt tatt hensyn til annen litteratur, for eksempel på andre språk, som tar for seg temaet om tyskerjenter. Dette også med utgangspunkt i at oppgaven skal ta for seg tyskerjentene i Norge og Danmark.

2.2. Metodevalg

Denne oppgaven bruker en kvalitativ metode, hvor det historiske materialet blir behandlet på en komparativ måte. Ved å arbeide på en komparativ måte, kan man gi oppgaven en kontrasterende funksjon, og dermed kan kildematerialet bli behandlet opp mot hvordan tyskerjentene ble behandlet i Norge i forhold til Danmark. Motivforklaringer, altså historikerens intensjon bak historieskrivingen, vil være sentralt i utformingen av denne oppgaven. Dette med bakgrunn i at temaet de har tatt for seg i sin historieskriving, har berørt et sårt tema.⁷ Oppgaven vil utføre en synkron sammenligning, ved å sammenligne forholdene tyskerjentene opplevde i Norge i forhold til Danmark i årene etter andre verdenskrig.⁸ Enhetene som skal sammenlignes i oppgaven er forholdsvis begrenset, det vil bli lagt vekt på den historiske konteksten som enhetene, eller kildematerialet tar for seg. Kildematerialet vil gjennom en komparativ analyse ta for seg kildemateriale, hvor denne oppgaven vil kun ta for seg sekundærkilder, og litteratur som andrehåndskilder. Grunnen til dette ligger i problemstillingen, og at den trenger å basere seg på sekundærlitteratur for å kunne finne svar på hvordan tyskerjentene ble behandlet i Norge og Danmark. Dette gjennom tidligere litteratur som er skrevet om tyskerjentenes forhold, og litteratur som inkluderer de kvinnene som forelsket seg i en tysk soldat i de historiske fremstillingene. Hvordan var forholdene for tyskerjentene i Norge og Danmark i tiden etter andre verdenskrig? Hvordan håndterte Norge og Danmark tyskerjentene i rettsoppgjøret etter krigen?

⁶ Melve & Ryymin 2018: 37

⁷ Ibid: 89

⁸ Ibid: 74

Kildematerialet som er utvalgt til denne oppgaven er begrenset. For at innsamlingen av data ikke skulle inneholde en altfor omfattende mengde litteratur, har det blitt satt begrensninger. Det har vært fokusert på litteratur som har vært en gjenganger i tidligere forskning, som det har vært mulig å få tak i. Gjennom en forundersøkelse var det mulig å finne et godt omfang av sekundærlitteratur som kunne benyttes i en synkron sammenligning av forskjellene i forholdene til tyskerjentene i Danmark sammenlignet med Norge.⁹ Det er et begrenset utvalg av sekundærlitteratur, og ikke minst forfattere, som har omtalt dette såre temaet. På grunn av dette har det vært mulig å finne majoriteten av sekundærlitteraturen som har blitt skrevet angående temaet om tyskerjentene. De valgte kildene er derfor basert på tilgjengelighet, norsk eller dansk språk, og at kildene omtaler tyskerjentene i Norge og i Danmark. Kildene som er valgt ut til oppgaven er fra ulike forfattere, og fremstår som troverdige kilder basert på omtalen i annen litteratur.

⁹ Ibid: 76

3. Teori – litteraturforskning

3.1. Tidligere forskning

Gjennom å utforske tidligere litteratur skrevet om temaet «tyskerjenter», var det flere navn som gikk igjen. Journalisten Veslemøy Kjendsli, regnes trolig som å være den første som i Norge tok opp temaet om tyskerjentene. Våren 1985 slapp Kjendsli en radiodokumentar om kvinneinterneringsleiren på Hovedøya – *De fortapte pikers øy*.¹⁰ I ettertid mottok Kjendsli brev fra tidligere «tyskerjenter», et tema som hadde vært tiett om siden krigen, var nå berørt. Det var også noen som satte pris på at stillheten endelig var brutt, og Kjendsli mottok blant annet brev fra en dame som var krigsbarn og som lenge hadde ønsket å kunne bryte med tausheten. Kjendsli utga i denne sammenheng også verket *Skammens barn* i 1986, som et forsøk på å bryte stillheten rundt krigsbarn og deres historie.¹¹ Til stor gevinst for krigsbarna hvor de opplevde et brudd med sin taushetsbelagte fortid, ble imidlertid temaet om tyskerjenter værende i taushet. Kjendsli hadde likevel gjort et stort steg for å i det heletatt belyse disse «mørkere» sidene av historien etter andre verdenskrig.

3.1.1. Bruddet med tausheten

Veslemøy Kjendsli brøt kanskje i 1985 med tausheten som lenge hadde preget tyskerjentene i Norge, og i sammenheng med dette har historikere og forfattere som har lusket i de mørke krokene fra andre verdenskrig og etterkrigstiden, blant annet opplevd usikkerhet på hva som har vært innenfor å publisere. Mange har i denne tiden også opplevd å motta trusler. Det virker tilsynelatende som da først en historiker eller forfatter belyste et slik betent og tabubelagt tema i historien, at andre forfattere nærmest fulgte etter som dominobrikker.

Rundt år 2000 viste den tyske skribenten Dorothee Schmitz Köster bilder fra farens fotoalbum til den norske historikeren Kåre Olav Solhjell.¹² Bildene i fotoalbumet var tatt fra området rundt Gol, stedet hvor Solhjell hadde sitt bosted, og bildene viser kvinner og unge jenter sammen med tyske soldater som blant annet gikk på ski og solte seg sammen. Disse bildene ville vært flotte tidsdokumenter. Likevel ble Solhjell skeptisk angående å trykke disse bildene, da han kjente til flere av kvinnene som var avbildet. I år 2000 var det 55 år siden frigjøringen, men likevel var Solhjell redd for at dersom bildene ble publisert, ville det oppstå folkesnakk og rykter rundt kvinnene.¹³ Dette understreker hvordan folk, selv så mange år etter krigens slutt, var forsiktige ved å dele for mye informasjon tilknyttet tyskerjentene og deres identitet. Historikere og forfattere som har valgt å undersøke tyskerjentene og deres fortid har med bakgrunn i dette hatt en utfordring i å berøre et slikt betent tema, og i det hele tatt i å samle informasjon fra for eksempel tidsvitner. Det er også interessant og se hvordan tyskerjentene ikke før i midten av 1980-tallet begynte å få oppmerksomhet fra blant annet historikere, både på godt og vondt for tyskerjentenes del.

Norske historikere og forfattere som har omtalt tyskerjentene og deres fortid er heller ikke mange. Siden Veslemøy Kjendsli først publiserte sin radiodokumentar i 1985, har det dukket opp en del norsk litteratur tilknyttet temaet. Allerede i 1986 kom boka *Dømte kvinner: tyskerjenter og frontsøstre 1940-45*, skrevet av Sigurd Senje. I 1998 kom boka

¹⁰ Drolshagen 2009: 21

¹¹ Ibid: 21

¹² Drolshagen 2012: 177

¹³ Ibid: 177

Krigens barn: De norske krigsbarna og deres mødre, av Kåre Olsen. Olsen har i boka fokusert på krigsbarna og deres mødre, og følger deres historie fra krigen og etterkrigstiden. Det er mange interessante temaer i boka, og Olsen belyser temaene fra et norsk perspektiv. Som en del av boka fra 1999, *I krigens kjølvann: nye sider ved norsk krigshistorie og etterkrigstid* skrev også Olsen kapittelet *Da freden brøt løs. Norske myndigheters behandling av tyskerjenter*. Olsen har også skrevet artikler tilknyttet temaene tyskerjenter og krigsbarna som en del av Universitetet i Oslo sin utforming av nettstedet *Norgeshistorie.no*.

3.1.2. Tyskerjentene i krigsbarnas historie

Det har også vært flere forfattere som har inkludert tyskerjentene i sitt forskningsarbeid tilknyttet krigsbarna. Derav Kjersti Ericsson og Eva Simonsens *Krigsbarna i etterkrigstid* fra 2005, som er en rapport tilknyttet forskningsprosjektet «Oppvekstvilkår for krigsbarna», som først ble igangsatt i 2001.¹⁴ Tyskerjentene har sin egen plass i krigsbarnas historie. Og som en naturlig del av krigsbarnas spørsmål til deres familie og fortid, har deres mødre blitt inkludert som en del av deres liv. Her kan det også stilles spørsmål til hvorvidt tyskerjentenes egen livshistorie etter krigen har blitt fremstilt i verkene rettet mot krigsbarna, eller om verkene heller har belyst krigsbarnas opplevelse av deres mødre.

3.1.3. Historieskrivingen om tyskerjentene i nyere tid

Helle Aarnes utga i 2009 boka *Tyskerjentene - historiene vi aldri ble fortalt*. Aarnes stiller i boka spørsmål til Norges behandling av tyskerjentene, og hun belyser sider av den norske historien mange nok ikke har vært klar over eksisterte. Aarnes, som lenge har vært journalist i Bergens Tidene, skrev boka i forbindelse med artikkelserien *Tyskerjentene* som sto på trykk i Bergens Tidene våren 2008.¹⁵ I forbindelse med denne artikkelserien mottok Aarnes flere henvendelser i ettertid, og debatten rundt temaet virket fortsatt å være betent. Selv om mange ønsket at mytene om tyskerjentene fortsatt skulle være de samme, var det også mange positive reaksjoner på artikkelserien, og motivasjonen til å bryte tausheten og fortelle flere om historiene til tyskerjentene lå i disse reaksjonene.¹⁶

Terje Andreas Pedersen er en av de historikerne som i nyere tid har omtalt tyskerjentenes historie. I *Vi kalte dem tyskerjenter* fra 2012, tar Pedersen for seg flere tema tilknyttet de norske tyskerjentene. Pedersen har blant annet stått på trykk i aviser som Bergens Tidene i 2018 og Dagsavisen i 2019, med debattartikler tilknyttet tyskerjentene. Knut Papendorf er også en av forfatterne som i nyere tid har skrevet historisk materiale tilknyttet tyskerjentene. I 2015 slapp Papendorf boka *Siktet som tyskertøs: rettsoppjøret i videre forstand*. Papendorfs perspektiv på tyskerjentenes historie, baserer seg på rettsoppjøret og mye av behandlingen av tyskerjentene fra de norske myndighetenes side.

I 2009 dukket også boka *De gikk ikke fri – kvinnene som elsket okkupasjonsmaktens soldater* av Ebba D. Drolshagen opp. Drolshagen har i denne boka reflektert over blinde flekker i historiebøkers framstillinger og i vår egen måte å snakke om andre verdenskrig på.¹⁷ Drolshagen ønsket å utforske de sidene av historien fra andre verdenskrig som har

¹⁴ Ericsson & Simonsen 2005: forord

¹⁵ Aarnes 2009: 8

¹⁶ Ibid: 8

¹⁷ Drolshagen 2009: 15

vært bortgjemt, de hullene i historien som krigsgenerasjonene har videreført, og de private og intime opplevelsene i en krig som de fleste i dag bare kjenner de destruktive sidene av.¹⁸ Kvinnene som innledet et forhold med de tyske soldatene er temaet gjennom boka. Drolshagen nevner også hvordan hun oppfatter tyskerjentene som et tema i Tyskland med undersøkelser knyttet til tiden like etter 1945, men at hun i Norge og Danmark opplevde en helt annen kultur for å snakke høyt om tyskerjentene så sent som i slutten av 1990-tallet.¹⁹ Denne kulturen kan ha vært annerledes tilsynelatende fordi kvinnene i Norge og Danmark hadde opplevd tyskerne som okkupanter, og dermed også som fiender. Boka er tilpasset en norsk versjon, og derfor er mye av fokuset på de norske tyskerjentene, men også Danmark og de danske tyskerjentene nevnes flere ganger.

Drolshagen utga også en bok i 2012 som omfatter temaet tyskerjenter. I *Den vennlige fienden – Wehrmacht-soldater i det okkuperte* fokuserer Drolshagen på den delen av andre verdenskrigshistorien som omfatter Wehrmacht-soldatene i det okkuperte Norge.²⁰ Drolshagen har i stor grad skrevet boka i lys av den sosiale og kulturelle historien, og tatt for seg okkupasjonssamfunnet i Norge. Det er likevel vinkler i boka som tar for seg situasjonen i lys av andre europeiske land, blant annet Tyskland, Danmark og Frankrike. *Den vennlige fienden* har blitt gjort om til en norsk utgave, og Drolshagen skriver i forordet at hun har gjennomarbeidet boka på nytt for den norske utgaven, og at hun har styrket det norske tyngdepunktet med omfangsrikt nytt materiale tilknyttet de norske tyskerjentene.²¹ Drolshagen belyser sider av historien som viser at forholdene kan ha vært annerledes enn det som tidligere historieskriving om sosiale forhold har lagt fram om perioden under og etter andre verdenskrig.

3.1.4. Tyskerjentene i dansk litteratur

I Danmark har Anette Warring, som skrev sin doktorgrad om danske tyskerjenter, vært en sentral brikke i undersøkelsene knyttet til tyskerjentene. Warring utga i 1994 verket *Tyskerpiger*, som blottstilte behandlingen av tyskerjentene i Danmark. Warring opplevde likevel å motta trusler selv 49 år etter krigens slutt.²² Ved femtiårsminnet i 1995 ble *Kvinner, krig og kjærlighet* utgitt som et samarbeid mellom norske Dag Ellingsen, danske Anette Warring og islandske Inga Dóra Björnsdóttir. Verket undersøkte hvordan kvinnene som hadde innledet et forhold med en tysk soldat ble behandlet av deres landsmenn.²³ Warring var også en del av *Historisk tidsskrift* i 1995, med artikkelen *Tyskerpiger under besættelse og retsoppgjør*.²⁴ Det har imidlertid vært vanskelig å få tilgang til dansk litteratur tilknyttet tyskerjentene, derfor ligger det litt usikkerhet i hvor mye dansk litteratur som faktisk belyser temaet. I undersøkelsen av dansk sekundærlitteratur tilknyttet tyskerjentene i Danmark, har det tilsynelatende vært Warring som har hatt en sentral rolle.

I lys av den tidligere litteraturen som omtaler tyskerjentene i Norge og Danmark, vil denne oppgaven prøve å sammenligne forholdene tyskerjentene i de to nordiske landene levde under etter krigens slutt. Målet med oppgaven er å gi et nytt komparativt syn på behandlingen av tyskerjentene i Danmark i forhold til Norge, og dermed kunne se

¹⁸ Ibid: 15

¹⁹ Ibid: 10-11

²⁰ Drolshagen 2012

²¹ Ibid: 8

²² Ibid: 174

²³ Drolshagen 2009: 23

²⁴ Warring 1995: 409-412

hvordan de to nordiske landene, som senere har hatt en stor demokratisk utvikling, har behandlet en gruppe mennesker etter lange år med krig og fordervelse. I forbindelse med dette er det utført en form for sammenligning mellom tyskerjentene i Norge og Danmark i boka *Kvinner, krig og kjærlighet*.²⁵ Imidlertid vil denne oppgaven skille seg fra den tidligere sammenligningen, og kunne se hvordan forskjellige forfattere har sett på forholdene tyskerjentene i Norge og Danmark levde under etter krigen.

²⁵ Ellingsen et al. 1995: 202

4. Bakgrunn

Tysklands okkupasjon av Norge kom nærmest uventet. Det forelå aldri noen tysk krigserklæring om at Tyskland den 9. april 1940 skulle invadere de norske landegrensene.²⁶ Tysklands krigføring mot de allierte stormaktene i Europa hadde større gevinster dersom Tyskland kunne kontrollere den norske kysten og legge baser der.²⁷ Det var i Danmark litt andre forhold under krigen, enn i Norge. I 1940 da tyskerne skulle bevege seg nordover, hadde danskene regnet med alt dreide seg om et angrep mot Norge, ikke at tyskerne også hadde planer i Danmark.²⁸ Danmark kapitulerte i det tyskerne gikk i land til den danske grensa, og det ble etter kort tid dannet en samarbeidsregjering i forbindelse med at de største politiske partiene i Folketinget skulle gå sammen for å drive en felles politikk overfor tyskerne.²⁹ Tysklands interesser i Danmark var også helt annen enn interessene for Norge. I Danmark var det i utgangspunktet et ønske om å kontrollere Danmark med så få ressurser som mulig, men at det likevel skulle være muligheter til å utnytte seg av Danmarks jordbruksvarer og industriproduksjon.³⁰ Danmark under okkupasjon av Tyskland, selv om interessene i landet ikke nødvendigvis var de samme som i Norge, skulle gå fram som et eksempel på hvordan andre okkuperte land skulle fungere under det som Tyskland hadde ambisjoner om å bli et nytt stor-tysk-rike.

Sammenlignet med Norge skiller Danmark seg da det gjaldt håndteringen av tyskerjentene etter krigen. De danske myndighetene kapitulerte med en gang den tyske okkupasjonsmakten kom til landet i april 1940. Politiet og rettsvesenet i Danmark kan derfor ha vært påvirket av et tettere forhold med okkupasjonsmakten, og et ønske fra starten av okkupasjonstiden om å tilpasse seg okkupasjonsmaktens ønsker.³¹ I Danmark etter krigen, var myndighetenes svar på hvordan kvinnene som forelsket seg med tyske soldater skulle håndteres, i takt med kollaborasjonspolitikken og dens konflikt med motstandslinjen.³² Danmark hadde et annet forhold til okkupasjonsmakten enn hva Norge hadde, hvor for eksempel okkupasjonsmakten ikke hadde møtt særlig motstand med kapitulasjonen april 1940. Dette var blant annet med på å påvirke hvordan danskene kom til å håndtere tyskerjentene etter krigen. Både Norge og Danmark var land som hadde blitt rammet av krigen, selv om de nordiske landene i starten av krigen hadde ønsket å stille seg nøytral.³³ Etter fem lange år under tysk okkupasjon, og endrede samfunnsmønstre som følge av dette, vil det nesten virke naturlig at befolkningen ble lei av strenge samfunnsnormer og regulering av tyske soldater. Frigjøringen fra okkupasjonsmakten førte hevnjerrighet blant befolkningen i Norge og Danmark. Denne hevnfølelsen kom også til å prege kvinnene som hadde forelsket seg i de tyske soldatene.

Det ble nærmest lagt fram som et felles hevnrønske mot nazister og deres kollaboratører i de fleste okkuperte landene i det vestlige Europa, at det hadde vært et kollektivt ønske om å ha noen å skyld på etter krigens slutt. Keith Lowe trekker fram at «alt som skjedde etter krigen, er preget av hevnen: Til den dag i dag lever enkeltpersoner, lokalsamfunn og til og med hele nasjoner fortsatt med bitterhet som ble skapt av

²⁶ Njølstad 2020

²⁷ Ibid

²⁸ Utdanningsnytt 2005

²⁹ Haugen 2017: 37

³⁰ Ibid: 37

³¹ Warring 1995: 410

³² Ellingsen et al. 1995: 108

³³ Skodvin 1984: 21

denne».³⁴ En fellesfaktor for utføringen av straff av tyskerjentene i Norge og Danmark, var at det ikke var noen spesifikk lov som sa at det på noen som helst måte var ulovlig å ha seksuell omgang med fienden, eller innlede romantiske forhold. Imidlertid ble kvinnene som hadde tysk kjæreste, eller som var blitt sett med tyskerne, i Norge og Danmark under andre verdenskrig, utsatt for dårlig behandling av både befolkningen og myndighetene i etterkrigstiden.

4.2. Tyskerjentene en del av rettsoppgjøret etter andre verdenskrig?

London-regjeringa kom i 1944 med et grunnlag for et oppgjør om hvordan landssvikere måtte straffes.³⁵ London-regjeringa var den norske regjeringa som hadde vært i eksil i London under andre verdenskrig.³⁶ «Landssvikanordningen», som det ble kalt, var et oppgjør som hadde grunnlag i et ønske om at folket, etter krigen, ikke skulle ta loven i egne hender.³⁷ Landssvikoppgjøret var en del av opprydninga etter krigen i Norge, og store deler av bakgrunnen for dette kan ha vært folkets ønske om hevn. Ikke bare i Norge ble det satt i gang en opprydning som skulle peke ut kollaboratører og nazister, men rett etter andre verdenskrigs slutt, flere steder i Europa, var det flere som hadde behov for at landet deres skulle gi dem et løfte om hevn.³⁸

Hevnlyst hos landsmenn, mot okkupasjonsmakten og deres kollaboratører, ble i tiden like etter krigen et gjennomgående tema i hele Europa.³⁹ Landssvikoppgjøret i Norge kan være et eksempel på en av disse begivenhetene som i kjølvannet av krigen ble et tiltak for en opprydning, ikke bare på en materiell og juridisk måte, men også på en mer mental side.⁴⁰ Dette uttrykkes i tyskerjentenes del av landssvikoppgjøret. De kvinnene som hadde et forhold til de tyske soldatene under andre verdenskrig, ble heller ikke juridisk straffet i henhold til landssvikoppgjøret.⁴¹ Tyskerjentene opplevde derimot fra mange av sine landsmenn å bli sett på som kollaboratører, og flere av disse kvinnene opplevde etter frigjøringen en sterk stigmatisering.⁴² I Norge var det ingen lovhjemmel for å straffe tyskerjentene i tiden etter frigjøringen, men mange folk tok seg likevel til rette.⁴³ Sigurd Senje beskriver måten tyskerjentene ble behandlet på med at «unge gutter i og utenfor hjemmestyrkene prylte dem, rev av dem klærne og skamklipte dem, mange tilskuere spyttet på dem».⁴⁴ Dette var måten mange av de norske landsmennene reagerte på kvinnene som hadde hatt et forhold til de tyske soldatene under krigen. I dag virker kanskje denne oppførselen helt absurd, men dette ble tyskerjentenes realitet i frigjøringens lykkerus. Selv om frigjøringen medførte stor glede for de fleste, førte det også til en side hvor det ble vist umenneskelig oppførsel, hvor trangen om hevn og utløp av sitt hat mot okkupasjonsmakten og kollaboratører sto sterkt hos mange.

4.2.1. Statens svikt og urettferdig behandling av tyskerjentene

I Norge var det ingen lov som sa at det ikke var lov med tysk kjæreste.⁴⁵ Likevel opplevde tyskerjentene ubehagelige forhold i tiden etter frigjøringen. I tillegg til

³⁴ Lowe 2013: 190

³⁵ Stugu 2015: 146

³⁶ Ibid: 119

³⁷ Ibid: 146

³⁸ Lowe 2013: 100

³⁹ Ibid: 100

⁴⁰ Stugu 2015: 146

⁴¹ Ibid: 147

⁴² Ibid: 147

⁴³ Senje 1986: 32

⁴⁴ Ibid: 32

⁴⁵ Olsen 2020

klippeaksjonene, som regel utført av norske landsmenn som var en del av motstandsbevegelsen, opplevde også tyskerjentene blant annet sosial utfrysning.⁴⁶ Tyskerjentene opplevde tilsynelatende også etter frigjøringen å miste jobben fordi kollegaer nektet å jobbe sammen med de kvinnene som hadde hatt et forhold til fienden.⁴⁷ Ebba D. Drolshagen trekker fram hvordan tyskerjentene i Norge også opplevde å bli arrestert og internert i lang tid uten at det lå noen lovmessige grunnlag bak det.⁴⁸ Knut Papendorf skriver om hvordan det imidlertid ble gjennomført andre urettferdigheter mot tyskerjentene, for eksempel hvis kvinnene hadde fått barn med en tysker, kunne barnet bli fratatt, og at tyskerjentene opplevde trakassering med for eksempel bruken av skjellsord som «tyskertøs» og «hore».⁴⁹

De norske myndighetenes behandling av tyskerjentene etter frigjøringen har ikke vært et stolt øyeblikk i den norske historien. Forholdet de norske myndighetene hadde til for eksempel klippeaksjonene, var at myndighetene tilsynelatende ønsket å få en slutt på klippeaksjonene som foregikk utenfor deres rekkevidde. Imidlertid følte myndighetene også sympati for gjerningsmennene.⁵⁰ Tyskerjentene i Norge opplevde å bli internert i leirer uten noen grunnlag for brudd av norsk lov.⁵¹ Det finnes ikke et eksakt tall på hvor mange tyskerjenter som ble internert i leirene, men det er lagt et anslag på mellom 3000 og 5000 kvinner, i tidsrommet mellom mai 1945 og vinteren 1945/1946.⁵² Flere av forfatterne har skrevet om interneringen av de norske tyskerjentene i månedene etter frigjøringen. Terje Andreas Pedersen har i sin bok sett på myndighetenes begrunnelsene for interneringen av tyskerjentene, og en av begrunnelsene for interneringene var at det ville være et nødvendig tiltak for å hindre en mulig spredning av kjønns sykdommer.⁵³ Camilla Fosse har også beskrevet noen av begrunnelsene for interneringen i sin artikkel i Bergensavisen, blant annet at interneringen ble begrunnet ved at tyskerjentene ble internert i leirer for sin egen sikkerhet, dette for å beskytte tyskerjentene mot gatejustis, og da for eksempel skamklipping eller annen offentlig uthenging.⁵⁴ Likevel virker det som noe skurrer fra myndighetenes side. «Frihetsberøvelse i form av fengsling og internering er normalt samfunnets strengeste straffereaksjon overfor borgerne», skriver Kåre Olsen om norske myndigheters behandling av tyskerjentene etter krigen.⁵⁵ Olsen tar fram et viktig punkt for de norske myndighetens behandling av en utvalgt gruppe mennesker etter krigen, og selv om Norge sto fram som et rettssamfunn, som fungerer på en måte hvor ingen kan straffes uten dom, og ingen skal dømmes uten lov, ble tyskerjentene som gruppe et unntak for disse prinsippene.⁵⁶ Dette kan på mange måter vise til at myndighetene derfor sviktet tyskerjentenes rettigheter, og deres rett i til å bli dømt etter loven, i tiden etter krigen.

4.2.2. Ble tyskerjentene glemt i framveksten av «velferdsstaten»?

Det virker kanskje nærmest uvirkelig at Norge har en historie som viser at landet en gang behandlet enkeltmennesker og grupper på en tilsynelatende urettferdig måte. «Velferdsstaten», som Norge ofte betegnes som den dag i dag, har ikke alltid vært

⁴⁶ Pedersen 2018

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Drolshagen 2012: 162

⁴⁹ Papendorf 2015: 27

⁵⁰ Pedersen 2018

⁵¹ Justis- og beredskapsdepartementet 2017: 27

⁵² Drolshagen 2012: 163

⁵³ Pedersen 2019

⁵⁴ Fosse 2015

⁵⁵ Olsen 1999: 283

⁵⁶ Ibid: 282

sådan. Det var under opprustningen av Norge etter andre verdenskrig, at ideer og mål om å bygge en «velferdsstat» først blomstret.⁵⁷ Internasjonal og innenlands i Norge var det en stor vekstperiode fra årene 1950 til 1973, hvor generelt økonomien ble sterkere, og statens rolle generelt ble større i samfunnslivet.⁵⁸ I lys av de norske myndighetenes behandling av tyskerjentene i etterkrigstida, er det interessant og se dette i lys av utviklingen av velferdsstaten Norge. Olav Svein Stugu skriver at velferdsstaten ofte kjennetegnes av hvordan det sosialdemokratiske prosjektet var med på å skape et mer sosialt sikringsnett, hvor staten skulle kunne gi støtte gjennom; trygder, stønader, bosted o.l.⁵⁹ Norges vei til å bli en velferdsstat var likevel ikke en dans på roser for alle. Selv om Norge i utgangpunktet hadde mange gode verdier og ideer om å utvikle en velferdsstat, var det likevel grupper som falt utenfor. Blant annet har kvinner, siden andre verdenskrig, kjempet en kamp om sine rettigheter, og samfunnet i etterkrigstida var preget av seksuell diskriminering hvor mange kvinner ble nektet samme rettigheter som menn. Stugu trekker også fram hvordan den norske kulturutviklinga var preget av nasjonal homogenisering og styrking av rikskulturen.⁶⁰ Ser vi tyskerjentenes posisjon i det norske samfunnet i etterkrigstida, der tyskerjentene ble sett på som en del av kollaboratørene, og ikke lenger tilhørte det norske samfunnet, kan Stugus poeng tilknyttet kulturutviklinga av samfunnet og seksualisering av kvinner, ha vært en av årsakene til at det sjeldent har vært snakket om tyskerjentenes fortid.

Velferdsstaten Norge og alle de godene denne utviklingen medførte, har imidlertid ikke vært en stopper for behandlingen av tyskerjentene i tiden etter krigen. Selv om den norske staten gikk gjennom en stor utvikling, både politisk, økonomisk og kulturelt i etterkrigstida, har det vært grupper som har blitt ekskludert fra utviklingen. Den norske staten har siden andre verdenskrig gjennomgått en mer demokratisk utvikling, men likevel har tyskerjentene måttet leve i skam og heller valgt å tie om sin fortid. Ikke før i oktober 2018 fikk tyskerjentene en offentlig unnskyldning på vegne av den norske staten.⁶¹ Noe som understreker poenget hvor tyskerjentenes historie har vært liggende i en mørk krok, og ikke blitt særlig omtalt. Selv om Norge i etterkrigstiden har fremstått som et land med stor vekst og fremgang, har staten likevel snudd ryggen mot noen av de gruppene som led mest etter andre verdenskrig.

Myndighetenes svikt overfor tyskerjentene og deres rettigheter under frigjøringen i 1945 ville prege tyskerjentene i flere tiår senere. I Norge var myndighetenes begrunnelser for interneringen av tyskerjentene svært uklare. Interneringen og den mer fysiske straffen av tyskerjentene var også kanskje mest intens de første månedene etter frigjøringen.⁶² Følelsen av å bli stemplet som tyskerjente virker helt utenkelig. Ofte på veldig løse grunnlag uten at de på noen måte brøt med loven, ble tyskerjentene utpekt som en del av fienden. Tyskerjentene hadde imidlertid heller ingen som stilte opp for deres rettigheter i etterkrigstiden. Sigurd Senje skriver om hvordan politiet for eksempel ikke hadde noen lovlig rett på å internere tyskerjentene, men som en del av hevnaksjonene gjorde de det likevel.⁶³ Dette eksempelet viser til hvor lite støtte tyskerjentene fikk fra myndighetene, og at myndighetene i stor grad ikke brydde seg særlig om hva som skjedde med tyskerjentene etter krigen. De norske myndighetene var ikke særlige

⁵⁷ Stugu 2015: 152

⁵⁸ Ibid: 164-165

⁵⁹ Ibid: 202-203

⁶⁰ Ibid: 207

⁶¹ Regjeringen 2018

⁶² Olsen 1999: 283

⁶³ Senje 1986: 34

nådefulle når det kom til tyskerjentene og heller ikke krigsbarna i tiden etter krigen generelt. Disse gruppene skilte seg fra de andre kollaboratørene og landssvikerne som ble straffet etter krigen, i og med at tyskerjentene og krigsbarna aldri hadde brutt noen lov. Tyskerjentene opplevde et stort hat mot seg, og flere landsmenn, spesielt de fra motstandsbevegelsen, som ønsket å straffe tyskerjentene etter deres forhold med fienden.

4.2.3. Staten innrømmer sine urettferdigheter

De norske tyskerjentene har siden frigjøringstiden etter andre verdenskrig valgt å leve i taushet, og å ta opp temaet og snakke om tyskerjentenes fortid har lenge blitt sett på som tabu. I Norge ble det ikke gitt en offentlig unnskyldning fra den norske staten til tyskerjentene før først i 2018. Erna Solberg sa i talen fra 17. oktober 2018 at «behandlingen disse kvinnene fikk står seg ikke når man holdet det opp mot de grunnleggende prinsippene vi har for en rettsstat».⁶⁴ Staten innrømmet å ha behandlet tyskerjentene bort fra rettsstatens premisser, men denne innrømmelsen kom sent. Det er mulig å begynne å spekulere hvordan tyskerjentenes liv kunne vært annerledes dersom de norske myndighetene hadde kommet med en unnskyldning tidligere. For eksempel ble det vedtatt en generell unnskyldning fra Stortinget til krigsbarna i 2003.⁶⁵ Men det lettet likevel ikke for tyskerjentene. Helt frem til 2005 opplevde for eksempel tyskerjentene nekt for å arve krigspensjon etter sine norske ektemenn, fordi de etter krigen var registrert som tyskerjenter.⁶⁶ Så langt det var mulig å undersøke, virker det ikke som at de danske tyskerjentene har fått noen unnskyldning på vegne av den danske staten.

4.3. Oppgjør og hevn i Danmark?

Oppgjøret med tyskerjentene i Danmark var i stor grad lik som i Norge og forholdsvis også de andre okkuperte landene i det vestlige Europa. De danske tyskerjentene opplevde tilsynelatende også overfall på gatene og klippeaksjoner.⁶⁷ I 1943 ble det såkalte «Augustopprøret» avholdt i Danmark, hvor den danske regjeringen, Riksdagen og kongemakten opphørte som følge av den tyske okkupasjonsmakten som innførte militære unntakstilstander.⁶⁸ Etter Augustopprøret i 1943, ble også saker tilknyttet tyskerjenter behandlet og dømt i tysk krigsrett, samtidig som tyskerjentene begynte å få en betydelig mer politisk funksjon.⁶⁹

Et tiltak som skjedde i årene etter krigen var internering av borgerne som var mistenkt for å ha hjulpet okkupasjonsmakten. I Danmark var det allerede i 1943 sagt fra Frihetsrådet at det skulle skje et oppgjør etter krigen med bakgrunn i frykt for at folket ville ta makten i egen hender dersom det ikke ble satt noen grunnlinjer.⁷⁰ Interneringene gjaldt også tyskerjentene. Forfatteren Peder Yding Brunbech skriver om det som ble lagt til grunn for interneringen av tyskerjentene imidlertid var at interneringen skulle være for kvinnenenes egen sikkerhet.⁷¹ Tyskerjentene i Danmark som i Norge opplevde også det som betegnes som skamklipping. Keith Lowe trekker frem at det har blitt stilt spørsmål til klippeaksjoner mot tyskerjentene, og at med denne typen behandling av

⁶⁴ Regjeringen 2018

⁶⁵ Aarnes 2009: 134

⁶⁶ Ibid: 135

⁶⁷ Dethlefsen 1995

⁶⁸ Olesen 2012

⁶⁹ Warring 1995: 411

⁷⁰ Brunbech 2012

⁷¹ Ibid 2012

tyskerjentene: «førte skamklipping av kvinner unektelig til mer samhold i lokalsamfunnene – som en relativt trygg og ikke-permanent form for vold, var det den eneste hevnhandlingen der alle kunne delta».72 I Danmark opplevde også tyskerjentene å bli kledd nakne under disse klippeaksjonene, tyskerjentene ble også under disse aksjonene da markert med nazistiske symboler på brystene og baken.73

4.3.1. Klippeaksjoner mot danske og norske tyskerjenter

Klippeaksjoner var en av de mest utbredte måten å drive en utenomrettslig avstraffelse, og tyskerjentene i Danmark opplevde dette som en reaksjon fra sine landsmenn.74 Sammenligner man hvordan landsmennene reagerte på tyskerjentene og deres handlinger under og etter krigen, da spesielt de som var en del av motstandsbevegelsen i Norge og Danmark, vil det ikke være særlig store forskjeller. Dette har imidlertid vært et interessant perspektiv å sammenligne, i og med at det ikke har vært så store forskjeller fra tyskerjentenes behandling i frigjøringsens lykkerus i flere av de okkuperte landene i Europa. Skamklipping av kvinner var heller ikke noe nytt fenomen før andre verdenskrig, men har tidligere blitt brukt som en symbolsk og tradisjonell straff for eksempel for ekteskapsbrytere.75 Den symbolske betydningen overfor offentlige klippeaksjoner og lignende er ofte knyttet til kvinners seksualitet og kvinners seksualitet som eiendom. De danske tyskerjentene ble utsatt for denne symbolske seksuelle karakteren, og kvinnene ble ofte kledd nakne og tegnet med nazistiske symboler.76 I Norge var det ingen kjent bakgrunn for skamklipping, og dette har imidlertid gjort at mange virket tilsynelatende overrasket over denne reaksjonen mot de norske tyskerjentene. Terje Andreas Pedersen trekker fram hvordan det i Norge ikke var mer enn 4 prosent av tyskerjentene som opplevde skamklipping, men disse 4 prosentene utgjorde faktisk opp til 4000 tyskerjenter på landsbasis.77 Det kan være flere grunner til skamklippingen, og gatejustisens røffe oppførsel mot tyskerjentene i Norge. Klippeaksjonene ga et sterkt inntrykk på tilskuerne, og disse historiene ga befolkningen en kollektiv bevissthet for hva som hendte hvis du trosset din egen nasjon og holdt lag med fienden.78 Disse handlingene mot tyskerjentene ble utført og vist for eksempel i retten med motivforklaringer som viste til at disse kvinnene hadde utført nasjonal og kjønns moralsk krenkelse.79 De tyskerjentene som ble dømt i Danmark, ble dømt for angiveri som en del av landsforræderi.80 Det var på lik linje som i Norge, ingen lov som ga noen muligheten til å dømme noen for seksuell omgang med fienden.

4.3.2. Augustopprøret 1943 og konsekvensene for de danske tyskerjentene

Den danske historikeren Anette Warring har tidligere konkludert med at forholdene i Norge og Danmark ikke direkte er sammenlignbare, dette med bakgrunn i hvordan danskene håndterte situasjonen allerede etter Augustopprøret i 1943.81 For mange av de danske tyskerjentene ble Augustopprøret i 1943 en avgjørende tid hvor mange av tyskerjentene ble lette ofre for danskene for å markere sitt misnøye med okkupantene og regjeringens samarbeidspolitik.82 De danske tyskerjentene opplevde imidlertid allerede

72 Lowe 2013: 197

73 Ibid: 198

74 Warring 1995: 411

75 Lowe 2013: 198

76 Ibid: 198

77 Pedersen 2012: 83

78 Ibid: 82

79 Warring 1995: 411

80 Ibid: 411

81 Pedersen 2012: 81

82 Ibid: 81

fra 1943; klippeaksjoner, hat fra landsmenn og sosial utfrysning. Danskene var derfor tidlig ute med å utføre hevnaksjoner mot tyskerjentene, og motstandsbevegelsen var aktive aktører i denne utførelsen. En forskjell mellom Norge og Danmark kan imidlertid være at Augustopprøret 1943 var med på å oppløse den daværende regjeringen, og at tyskerjentenes situasjon brått endret seg her. Mange av danskene tok i denne sammenheng saken i egne hender og for å få sitt utløp av hat mot disse kvinnene. Det var også tilfeller hvor representanter fra den utøvende makt i Danmark deltok passivt som tilskuere, oppmuntret eller faktisk var aktive deltakere i klippeaksjoner i den intense tiden etter frigjøringen.⁸³ I Norge var hevnaksjonene mot tyskerjentene mest intenst i de første månedene etter krigens slutt i 1945. En årsak til at det ikke ble utført over like lang tidsperiode som Danmark, kan på den ene siden ha vært at nordmenn generelt var svært lovlidige og at de hadde troen på at rettsstaten ville håndtere situasjonen.⁸⁴ På en annen side kan også tilstandene i Norge vært annerledes blant landsmennene og motstandsbevegelsens utførelse av klippeaksjoner, i og med at de norske myndighetene i rettsoppgjøret ville finne en løsning «tyskerjentesituasjonen» og gjøre dette under kontrollerte forhold.

4.3.3. Delkonklusjon

Hevn var i tiden like etter andre verdenskrig, som Keith Lowe beskriver det, en rød tråd gjennom hele Europa generelt.⁸⁵ Kvinner som hadde et forhold til tyske soldater var også vanlig andre steder enn i Norge og Danmark under krigen. Mange kvinner rundt om i Europa hadde under andre verdenskrig romantiske forhold med tyske soldater.⁸⁶ Selv om mange av disse kvinnene visste at det ikke var likt av deres landsmenn, og i større grad ble sett på som å utføre en forbrytelse, rettferdiggjorde imidlertid mange av disse kvinnene sine handlinger med begrunnelser om at forholdet var basert på kjærlighet og ikke som et utgangspunkt for å gå imot sitt eget land og sine landsmenn.⁸⁷ En fellesfaktor for de vestlige europeiske landene etter andre verdenskrig, og hvordan motstandsbevegelsene i disse landene kom med påstander og unnskyldninger om hvordan disse kvinnene oppførte seg, var hvordan disse kvinnene ble karakterisert og fikk statuser og rykter tilknyttet seg.⁸⁸ Keith Lowe beskriver hvordan motstandsbevegelsen «[...] karakteriserte kvinner som lå med tyskere som uvitende, fattige, til og med mentalt tilbakestående».⁸⁹ Tyskerjentene ble tidlig stemplet som en del av fienden, og fikk med dette også rykter som ville prege deres framtid.

⁸³ Ellingsen et al. 1995: 130

⁸⁴ Pedersen 2012: 83

⁸⁵ Lowe 2013: 100

⁸⁶ Ibid: 190

⁸⁷ Ibid: 190

⁸⁸ Ibid: 190

⁸⁹ Ibid: 190

5. Når en kvinne giftet seg med en tysk soldat

5.1. Ekteskapsloven i Norge

Helle Aarnes skriver om hvordan flere av tyskerjentene som var internert i leirer i Norge ofte ventet på å bli deportert til Tyskland.⁹⁰ Kåre Olsen trekker fram hvordan Statsborgerloven sommeren 1945 ble endret av regjeringen med tilbakevirkende kraft, og gjaldt derfor fra tiden 9.april 1940 til krigsslutt.⁹¹ For de norske kvinnene som var gift med tyske menn betydde dette at de mistet sitt norske statsborgerskap, og flere av disse kvinnene ble derfor tilsynelatende sittende og vente på deportasjon til Tyskland.⁹² De norske myndighetene kunne imidlertid ha funnet en løsning på «tyskerjenteproblemet», hvor da kvinnene ikke lenger fikk oppholde seg i Norge etter krigen.⁹³ Fra Tysklands side var det også strenge krav på ekteskapsavtaler mellom norske kvinner og tyske menn i perioden under og like etter andre verdenskrig. Tyske myndigheter var svært opptatt av at kvinnen kunne bevise hennes ariske rase som renraset. Spesielt under krigen var dette en utfordring å få gjennom i saksbehandlinger tilknyttet ekteskap.⁹⁴ Hitler hadde i starten av krigen nektet de tyske soldatene å innlede noen forhold med de okkuperte nasjonenes kvinner, dette i frykt for å risikere å «utvanne det tyske blod», forklarer Terje Andreas Pedersen i sitt verk.⁹⁵ Dette snudde likevel raskt når de tyskokkuperte områdene i Norden ble sett på som rasemessig rent arisk, og argumentene mot at tyske soldater skulle inngå ekteskap med kvinner i de okkuperte landene ble derfor gradvis vanskelig å motargumentere.

5.1.1. Ekteskapstillatelse og norske myndigheters håndtering av «tyskerjenteproblemet»

Under krigen opplevde mange norske kvinner at det var vanskelig å få tillatelse fra både den norske og tyske staten til å inngå giftemål med tyske soldater.⁹⁶ Helle Aarnes forklarer at det måtte sendes avanserte ekteskapsøknader til Tyskland for videre inspeksjon, og at den skulle inneholde fotografier av foreldre og besteforeldre, noe som for mange viste seg å være vanskelig å anskaffe.⁹⁷ Aarnes har i sin bok forklart dette med at mange av tyskerjentene hadde brutt kontakten med familien som følge av sitt kjærlighetsforhold til de tyske soldatene, og at dette derfor ble en utfordring i søknaden om ekteskap med sin tyske soldat. I sammenheng med de norske myndighetenes muligheter for å håndtere «tyskerjenteproblemet» etter krigen og at Tyskland ikke lenger var preget av en leder som var svært kritisk til rase, ble det fort endringer i kriteriene for å inngå ekteskap mellom en norsk kvinne og en tysk soldat. Kåre Olsen trekker frem hvordan norsk lov ikke ga muligheter for å utvise norske borgere, men at det likevel var en lov om statsborgerskap som tilsa at norske kvinner som giftet seg med tyske menn, automatisk ville miste sitt norske statsborgerskap og dermed inngå et tysk statsborgerskap.⁹⁸ Selv om det kan virke som dette åpnet dørene for myndighetene til å utvise tyskerjentene fra landet, var det fortsatt noe som satte stoppere for utvisningen. De norske myndighetene kunne, som Olsen trekker frem, ikke utvise kvinnene som var bosatt i Norge men gift med en tysk soldat, helt uten videre.⁹⁹ Det var også opp til de

⁹⁰ Aarnes 2009: 69

⁹¹ Olsen 2020

⁹² Regjeringen 2018

⁹³ Justis- og beredskapsdepartementet 2017

⁹⁴ Ibid 2017

⁹⁵ Pedersen 2012: 43

⁹⁶ Aarnes 2009: 55

⁹⁷ Ibid: 55

⁹⁸ Olsen 1998: 304-305

⁹⁹ Olsen 1998: 304

norske kvinnene hvordan deporteringen gikk for seg. Grunnet vanskeligheten for norsk-tyske par å gifte seg under krigen, var det flere av disse parene som fikk muligheten til å gifte seg *etter* krigen. De tyske soldatene skulle sendes til Tyskland, og tyskerjentene ville i flere tilfeller mer enn gjerne følge med sin mann.¹⁰⁰ På en måte er det derfor mulig å se hvordan myndighetene åpnet for de norsk-tyske parene til å inngå ekteskap i frigjøringsmånedene, som et tiltak for å kunne utvise tyskerjentene fra Norge, og dermed bli kvitt «tyskerjenteproblemet».

5.2. Ekteskapsloven i Danmark

For Danmark ble det viktig å kunne opprettholde en fredelig tone med okkupasjonsmakten under krigen, og det var derfor lovlig for tyske soldater, fra danskenes side, til å fritt omgås den danske sivilbefolkningen. Danmarks forhold til okkupasjonsmakten har vært med på å påvirke hvordan forholdet for tyskerjentene ble både i krigsårene, og i årene etter frigjøringen. Tyskerne hadde tillatelse til å ha seksuell samkvem med kvinner fra land som Norge, Danmark, Holland, Belgia og Øst- og Nord-Frankrike.¹⁰¹ Fra tyskernes side var det også tillat å inngå ekteskap med kvinner fra den ariske rasen, og dermed også danske kvinner. Dansk ekteskapslov ble etterhvert tilpasset tyske interesser og lov, dette med en bakenforliggende tanke om biologisk arv og rase. Selv om loven ikke nødvendigvis var formulert på et rasepolitisk grunnlag, inneholdt den kjønnsmessig diskriminering i forbindelse med at ved ekteskapsinngåelse mistet kvinnene statsborgerskap i Danmark.¹⁰² Den bakenforliggende tanken om biologisk arv og rase var da av tysk interesse. De danske kvinnene som giftet seg med en tysker, ville miste sitt danske statsborgerskap, og få statsborgerskap i Tyskland.¹⁰³

Ekteskapsloven i Danmark opphevet med tilbakevirkende kraft i de antityske etterkrigsårene, på samme måte som i Norge, og ble dermed gjeldende fra 9. April 1940.¹⁰⁴ De kvinnene som hadde giftet seg med tyske soldater, og dermed mistet sitt danske statsborgerskap, hadde likevel en uklar status. En stor forskjell fra Norge, var likevel at danske myndigheter innførte en praksis hvor disse kvinnene som regel kunne få innreise- eller oppholdstillatelse i Danmark, selv om statsborgerskapet var tapt.¹⁰⁵ Denne typen praksis skiller Danmark seg fra Norge, da Norge i stor grad heller ville kvitte seg med de kvinnene som hadde hatt lag med soldater under okkupasjonsmakten.

5.3. Delkonklusjon

De danske tyskerjentene fikk også kjenne det på kroppen i tiden etter frigjørelsen, hvor de ble lette ofre for utløp for hatfølelser og hevn mot fienden.¹⁰⁶ Sammenlignet med Norge var praksisen rundt ekteskap med tyske soldater annerledes. De danske tyskerjentene som giftet seg med en tysk mann, mistet som i Norge også sitt statsborgerskap. Danmark skiller seg likevel også her fra Norge i etterkrigstiden. I Norge var myndighetene nærmest interessert i at flest mulig tyskerjenter giftet seg med sin tyske soldat og forlot landet.¹⁰⁷ Under den første tiden etter krigen i Danmark, fikk derimot danske kvinner bare gifte seg med en tysk mann dersom hun kunne bevise at

¹⁰⁰ Olsen 1998: 304

¹⁰¹ Ellingsen et al. 1995: 108

¹⁰² Ibid: 109

¹⁰³ Ibid: 109

¹⁰⁴ Ibid: 110

¹⁰⁵ Ibid: 110

¹⁰⁶ Oelsen 2012

¹⁰⁷ Pedersen 2012: 52

hun tidligere hadde fulgt mannen til utlandet og forlatt Danmark.¹⁰⁸ Denne forskjellen i myndighetenes syn på ekteskap og håndtering av tyskerjentene i Norge og Danmark, kan være et eksempel på hvordan de to nordiske landene hadde ulike syn på hva disse kvinnene hadde å si for samfunnet, selv om de begge var preget av okkupasjon under andre verdenskrig.

¹⁰⁸ Ellingsen et al. 1995: 110

6. Tabuisering og skamleggelse i årene etter krigen

Etterkrigstidens moral var på mange måter preget av en kollektiv følelse av skam. Følelsen av skam var knyttet gjennom kontakt med okkupasjonsmakten, for eksempel de tyske soldatene. Tiden like etter frigjøringen skulle være avgjørende for menneskers fremtid i lys av hvilken side man havnet på under «opprensningen».¹⁰⁹ Mange av de kvinnene som hadde hatt forhold med tyske soldater, både i Norge og Danmark, kunne risikere å bli stemplet som «tyskerjente» og dermed også bli sett på som en del av kollaboratørene. Behandlingen av tyskerjentene i frigjøringstiden, var for mange også en opplevelse som var tilsynelatende svært traumatiserende og skremmende, og kan ha vært en av årsakene til at kvinnene ikke har ønsket å snakke om det i ettertid.¹¹⁰

6.1. Taushet som eneste utvei

Tyskerjentenes skam preget deres fremtid, og flere av kvinnene fant eneste utvei var å tie. I Norge har det vært flere tyskerjenter som har nektet å fortelle om sin fortid, og som for eksempel aldri fortalte sine barn om sin tyske far.¹¹¹ Tyskerjentenes fortid forble tabu. Tyskerjentenes fortid ble tiet om i flere år etter krigen der skam var en av de større faktorene for tabuiseringen av deres fortid. Ifølge Ebba D. Drolshagen virker det som at taushet rundt temaet «tyskerjenter» for mange hadde vært den enkleste utveien for å legge historien og fortiden bak seg.¹¹² Dersom ingen talte om fortiden til disse kvinnene, ville heller ingen kunne videreføre disse ryktene om den vonde fortiden deres. Dette var nok en av tankene tyskerjentene hadde da de valgte å forsvinne fra historien. Ydmykelsen og skammen fra rettsoppgjøret i frigjøringsmånedene, og de norske myndighetenes svikt i å kunne beskytte enkeltpersoner og minoritetsgrupper, ødela kvinnenes rykte og ære.¹¹³

Det kan imidlertid stilles spørsmål til hvorfor ikke tyskerjentens fremtid ble talt om i årene etter frigjøringen. Mange av tyskerjentene ble gravid med tyske menn, og skammen skulle også prege krigsbarna.¹¹⁴ Siden mødrenes historie framsto som tabu, ble det etter hvert som barna vokste opp, slik som Helle Aarnes beskriver det, flere som ikke fikk svar på for eksempel hvem sin far var, og hvordan mødrenes fortid hadde vært.¹¹⁵ Kjersti Ericsson og Eva Simonsen forklarer at i frykt for rykter og reaksjoner, valgte de fleste mødre å tie om barnas tyske far.¹¹⁶ For barna utgjorde mødrenes taushet en stor mangel i livet. Barna vokste opp med mange spørsmål tilknyttet sin familie, som i flere tilfeller aldri ble besvart.¹¹⁷ I forholdene mellom mor og barn, fungerte derfor tausheten nesten som en verkebyll.¹¹⁸ Alt som bidrog til å ruske opp i fortiden, og ikke minst det som var tilknyttet tyske menn, gjorde at det ble en ond sirkel hvor tausheten regjerte hos de skamfulle tyskerjentene.

Krigsbarna ble preget av norske myndigheters behandling av tyskerjentene etter krigen. Det var ikke bare tyskerjentene som opplevde aggressive holdninger etter krigen, men

¹⁰⁹ Drolshagen 2012: 176

¹¹⁰ Aarnes 2009: 131

¹¹¹ Ibid: 131

¹¹² Drolshagen 2009: 208

¹¹³ Vestgården & Aas 2015: 181

¹¹⁴ Begrepet «krigsbarna» beskriver de barna som ble født som et resultat av forhold mellom norske eller danske kvinner og tyske menn under andre verdenskrig, årene 1940-45.

¹¹⁵ Aarnes 2009: 131

¹¹⁶ Ericsson & Simonsen 2005: 77

¹¹⁷ Ericsson & Simonsen 2005: 78

¹¹⁸ Ibid: 79

barna deres fikk også kjenne preg av dette.¹¹⁹ I Norge ble krigsbarna sett på som et alvorlig samfunnsproblem, noe for eksempel Danmark ikke så på som et like stort problem.¹²⁰ Norges håndtering av situasjonen rundt krigsbarn ble i en internasjonal konferanse i Sveits høsten 1945, møtt med forbauselse blant de andre landene som var representert i konferansen. Det virket ikke som andre tidligere okkuperte land, uten om Norge, reagerte like sterkt på tyskerjentens barn.

6.2. Skamleggelsen av de danske tyskerjentene

Tyskerjentene i Danmark opplevde, som i Norge, også en intens skamlegging. Dette preget også de danske tyskerjentene i livet etter andre verdenskrig. De danske tyskerjentene levde også i taushet i etterkrigstiden, hvor frykten for reaksjoner og at fortidens historie skulle gjenopptas, var stor.¹²¹ Det danske samfunnet i etterkrigstiden var ikke noe særlig til hjelp i sammenheng med å legge grunnlag for at kvinnene skulle få leve et vanlig liv. De danske tyskerjentene opplevde en traumatiserende etterkrigstid med ekstrem skamlegging, hvor mange så på sin eneste sjanse til å glemme, var å tie.

6.2.1. Danmarks håndtering av krigsbarna

I Danmark ble det etter krigen en gjennomgående skepsis overfor krigsbarna. Danskene fryktet at den økonomiske belastningen, og overbevisningen om at krigsbarna senere ville trekke mot sine tyske gener og da også mot deres nazistiske opphav.¹²² Disse tankene var i utgangspunktet en del av den rasistiske argumentasjonen i frigjøringsstiden, hvor tankene om at disse barna tilhørte fienden og ikke Danmark. Befrielsen medførte likevel at de danske myndighetene ønsket å pålegge at de tyske fedrene skulle sikre barna økonomisk, noe som for mange av barna kunne få store konsekvenser da mange av fedrene potensielt aldri kom til å betale. Det var også derfor de danske myndighetene valgte å sikre barna økonomisk, selv om de i utgangspunktet hadde ønsket støtte fra fedrene i Tyskland.¹²³ Kåre Olsen trekker fram hvordan tyske myndigheter tok ansvar for de norske krigsbarna og deres mødre *så lenge krigen varte*.¹²⁴ Det er interessant å stille Norge opp mot Danmark i denne sammenheng, og se at under krigen var det flere tyske barnefedre som bidro med barnebidrag, noen ganger selv etter de tyske soldatene ble dimmet, og dermed krigen var slutt for deres del. I noen saker viste det seg imidlertid også at flere tyske soldater frivillig valgte å stille opp for norske krigsbarn.¹²⁵ I motsetning til Danmark tok imidlertid mange av de økonomiske støttene mot krigsbarn og mødre slutt i det krigen var over. I Norge var disse tiltakene for å støtte krigsbarna og mødre deres igangsatt gjennom Lebensborn-hjem, og ved krigens slutt ble disse ordningene avsluttet.¹²⁶

Sammenligner man krigsbarnas forhold i etterkrigstiden i Norge og Danmark, vil mange av forholdene være like. Anette Warring trekker fram at de danske krigsbarn ofte vokste opp med følelsen av å være født skyldig.¹²⁷ Også i Norge opplevde krigsbarna dette. Forfatterne Kjersti Ericsson og Eva Simonsen skriver om hvordan de norske krigsbarna ble oppfattet som fremmede og at de var farlige siden de var barn av «tøsene», og

¹¹⁹ Olsen 1998: 448

¹²⁰ Ibid: 448

¹²¹ Ellingsen et al. 1995: 136

¹²² Ibid: 111

¹²³ Ibid: 112

¹²⁴ Olsen 1998: 110

¹²⁵ Ibid: 111

¹²⁶ Ibid: 111

¹²⁷ Ibid: 112

kunne vokse opp i bitterhet og hat mot Norge.¹²⁸ Krigsbarna i de to nordiske landene var i oppveksten sterkt preget av mødrenes handlinger og valg under krigen, og selv om landene har lettet opp for mange av disse fordommene mot krigsbarna, er det enda mange som lever i uvitenhet og som føler seg sviktet av myndighetene.

6.3. Kvinnene som nasjonal eiendom?

Tyskerjentene i Norge og Danmark opplevde skam i frigjøringsårene, og i etterkrigstiden var de også preget av taushet og tabu knyttet til fortiden. Klippeaksjoner, internering og utsendelse var konsekvenser flere av tyskerjentene i disse to landene opplevde under og etter andre verdenskrig. I lys av kjønn og seksualitet kan mye av årsakene til denne behandlingen av tyskerjentene knyttes til hvordan kvinners seksualitet ble oppfattet som nasjonens eiendom.¹²⁹ Tradisjoner og tilhørighet spiller også stor rolle i hvordan Norge og Danmark behandlet tyskerjentene. Ebba D. Drolshagen skriver at det med bakgrunn i:

Kjærlighet og seksualitet fører til sammenblanding og oppløsning, det forskyver grenser, gjør dem uklare, visker dem ut. Derfor betraktes disse fenomenene – spesielt i en krigssituasjon hvor to grupper må avgrense seg klart fra hverandre – som en ytterst farlig kilde til forurensning, ja forgiftning.¹³⁰

Med dette som bakgrunn, kan synet på tyskerjentene i Norge og Danmark være påvirket av kjønns-, familie- og rasepolitikk.¹³¹ Etter frigjøringen rammet disse tankene krigsbarna, hvor en norsk kvinne som hadde fått barn med fienden, ville avle frem et barn med urent blod, noe som ville true nasjonens rene blod.¹³² Dersom dette var synet mange landsmenn og myndighetene hadde på tyskerjentene og deres barn, vil det være mulig å argumentere for at kvinnene og deres seksualitet har blitt sett på som nasjonal eiendom. Derfor vil også årsakene til tyskerjentenes behandling, både under og etter krigen, til og med helt fram til nåtiden, være med bakgrunn i landsmennenes og myndigheters behandling av disse kvinnene, som en følger av deres forræderi mot nasjonen.

¹²⁸ Ericsson & Simonsen 2005: 51

¹²⁹ Ellingsen et al. 1995: 200

¹³⁰ Drolshagen 2009: 62

¹³¹ Ibid: 63

¹³² Ibid: 63

7. Avslutning

7.1 Konklusjon

Det er ikke lenger å legge skjul på at både de norske og danske myndighetene i stor grad har sviktet en gruppe mennesker i etterkrigstiden. Tyskerjentene valgte raskt å tie på vegne av skammen samfunnet påførte dem i frigjøringsmånedene etter andre verdenskrig. I historieskrivingen har også temaet lenge vært betent, og å dra opp fortiden til tyskerjentene har vært sårt for mange. Selv om etterkrigstiden for tyskerjentene endte med total taushet, har det vært historikere og forfattere som har jobbet for å vise at det ikke har vært riktig håndtering og behandling fra statens side, og tyskerjentene i Norge fikk på vegne av den norske stat en unnskyldning i oktober 2018. Det kan selvfølgelig argumenteres for at denne unnskyldningen burde kommet mange år tidligere. Så langt det var mulig å undersøke, virker det ikke som at de danske tyskerjentene ennå har fått noen unnskyldning på vegne av den danske staten.

Denne oppgaven har tatt for seg en komparativ analyse om forholdene for de norske og danske tyskerjentene i etterkrigstiden. Oppgaven har forsøkt å forholde seg til de to spørsmålene; Hvordan var forholdene for tyskerjentene i Norge og Danmark i tiden etter andre verdenskrig? Hvordan håndterte Norge og Danmark tyskerjentene i rettsoppgjøret etter krigen? Gjennom å sammenligne forholdene knyttet til de to nordiske landenes håndtering av tyskerjentene i rettsoppgjøret og tausheten som lå over dem i ettertid, kan det konkluderes med at det finnes langt flere likheter mellom de to landene enn forskjeller. I en komparativ analyse av Norge og Danmarks behandling av tyskerjentene i etterkrigstida, er forskjellene ikke særlig store. Det viser seg at mange av tyskerjentene i Norge og Danmark opplevde traumatiske handlinger i frigjøringstiden, som i stor grad har påvirket dem i sitt senere liv. Forholdene for tyskerjentene i Norge og Danmark har mange likheter, og det ligger nok i tausheten og skamleggingen overfor kvinnene, selv om det ikke var noen lov som hadde tilsagt at noen hadde gjort noe ulovlig.

I Danmark startet landsmenn å straffe tyskerjenter allerede i 1943 etter Augustopprøret, mens i Norge ble det ikke utført intense reaksjoner mot tyskerjentene før ved freden i mai 1945. En annen forskjell i behandlingen av tyskerjenter, er hvordan landsmenn stolte nok på staten til å håndtere tyskerjentene i rettsoppgjøret. I Norge var det bare i de første ukene etter frigjøringen at tyskerjentene opplevde klippeaksjoner, trakassering og internering. De norske myndighetene tok tidlig kontroll over «tyskerjenteproblemet». I Danmark virket det som at danskene sto mer fritt etter Augustopprøret til å ta saken i egne hender da det kom til de som ble sett på som kollaboratører og fienden. Skammen var likevel felles for tyskerjentene i både Norge og Danmark, og frykten for å bli gjenkjent som en del av fienden har virket å prege disse kvinnene i flere tiår etter krigen.

Norge og Danmark er begge land som har gjennomgått en demokratiseringsprosess etter andre verdenskrig. Norge har hatt en enorm omveltning etter krigen, med målet om å opprette den såkalte «Velferdsstaten», hvor blant annet et av idealene var at staten skulle tilrettelegge best mulig for sine innbyggere. Sosialdemokratiet og statens rolle ble sentralt i etterkrigstiden både i Norge og Danmark. Oppgaven har derfor sett på hvordan det for oss i dag virker uvirkelig at nordmenn og dansker under frigjøringens rus, kunne behandle en gruppe mennesker som i utgangspunktet ikke hadde brutt noen lov, med sosial utfrysning, skamleggelse og fysisk straff, med tanke på hvordan landene er i dag. Dette har vært et interessant perspektiv å se i lys av myndighetenes behandling av tyskerjenter i etterkrigstida. Det kan konkluderes med at hverdagslivet etter andre

verdenskrig, i tiden like etter frigjøringen, har vært annerledes i forhold til hverdagslivet i dag. Det er vanskelig å forestille seg hvordan forholdene like etter krigen var, og hvordan folk reagerte på frigjøringen etter en slik lang okkupasjonstid.

I lys av inngåelsen av ekteskap for norsk-tyske par under og etter krigen, har Norge og Danmark håndtert situasjonen ulikt. På den ene siden ble Norges løsning på «tyskerjenteproblemet» i frigjøringstiden, at søknadsprosessen for å gifte seg med en tysk soldat lettere enn hva det hadde vært underkrigen. Det virket også som Norge nærmest forskyndte denne prosessen slik tyskerjentene da ville miste sitt norske statsborgerskap, og dermed kunne deporteres til Tyskland. Tyskerjentene fulgte gledelig sin tyske mann til Tyskland, og den norske staten ble dermed også kvitt «tyskerjenteproblemet» i Norge. Danmarks løsning på «tyskerjenteproblemet» var derimot ikke like brutal. I Danmark fikk tyskerjentene, som under krigen hadde fulgt sin mann til Tyskland og dermed mistet sitt statsborgerskap, innreise- og noen ganger også oppholdstillatelse. Det kan konkluderes med at den største forskjellen i de norske og danske myndighetenes behandling av tyskerjentene i etterkrigstiden, ligger i hvordan landene forholdt seg til muligheten å deportere tyskerjentene ut av landet og til Tyskland.

Det ligger imidlertid også en forskjell i hvordan Norge og Danmark håndterte krigsbarna som en del av tyskerjentenes situasjon. I tiden etter krigen var det spørsmål tilknyttet hvordan krigsbarn-situasjonen skulle håndteres. Danmark ønsket støtte fra de tyske fedrene, men fryktet at barna ville lide økonomiske konsekvenser dersom fedrene ikke betalte. Den danske staten støttet derfor krigsbarna økonomisk. I Norge ble krigsbarnas støtte fra den tyske staten avsluttet i det krigen var over. Den norske staten ønsket imidlertid også å sende tyskerjentene og deres barn til Tyskland.

Det er ingen tvil om at forholdene tyskerjentene har levd under og måten myndighetene i Norge og Danmark håndterte tyskerjentene etter krigen, var preget av frigjøringens rus og landsmennenes følelser og reaksjoner mot okkupantene. Som en rettstat sviktet myndighetene tyskerjentene som ikke hadde brutt noen lov, men som likevel tok imot slag på slag etter andre verdenskrig. Det kan imidlertid konkluderes med at forholdene for tyskerjentene i Norge og Danmark ikke var veldig ulike. Myndighetene i de to landene var urettferdige mot tyskerjentene i etterkrigstiden, og skammen disse kvinnene fikk påført etter frigjøringstiden har vært en del av livet etter krigen både for tyskerjentene i Norge og i Danmark. Det kan også konkluderes med at Norge skiller seg fra Danmark da det kom til behandlingen av tyskerjentene etter andre verdenskrig. Stort sett har det vært samme typer behandling, men norske myndigheter har kanskje hatt mer kontroll på tyskerjentenes behandling enn hva myndighetene i Danmark. Dette med tanke på hvordan myndighetene kontrollerte landsmennene og deres reaksjoner mot tyskerjentene i frigjøringstiden.

Litteraturliste

Aarnes, H. (2009). *Tyskerjentene. Historiene vi aldri ble fortalt*. Oslo: Gyldendal.

Aas, S., Vestgården, T. (2015). *Skammens historie*. Oslo: Cappelen Damm AS. Hentet fra <https://www.nb.no/items/d4987130f6d82ce5cdf9d21b79fa774?page=5&searchText=tabu%20tyskerjente>

Brunbech, P. Y. (2012, 4. juni). *Interneringene etter befrielsen 1945*. Hentet fra <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/interneringerne-etter-befrielsen-1945/>

Dethlefsen, H. (1995). Anette Warring: Tyskerpiger – under besættelse g tersoppgør. København, Gyldendal 1994. 260 s., ill. *Historisk tidsskrift, 1995* (Bind 16), 227-229. <https://tidsskrift.dk/historisktidsskrift/article/view/53696/71845>

Drolshagen, E. D. (2009). *De gikk ikke fri. Kvinnene som elsket okkupasjonsmaktens soldater*. Oslo: Forlag Oktober.

Drolshagen, E. D. (2012). *Den vennlige fienden. Wehrmacht-soldater i det okkuperte Norge*. Oslo: Spartacus.

Ellingsen, D., Warring, A., Björnsdottir, I. D. (1995). *Kvinner, krig og kjærlighet*. Oslo: Cappelen Forlag.

Ericsson, K., Simonsen, E. (2005). *Krigsbarn i fredstid*. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet fra <https://www.nb.no/items/939edd4a3e865a5c4ede2cd731f3db28?page=3&searchText=tyskerbarn%20danmark>

Fosse, C. (2015, 8. mai). «Tyskerjentene» ble straffet uten dom og dømt uten lov. *Bergensavisen*. Hentet fra <https://www.ba.no/nyheter/tyskerjentene-ble-straffet-uten-dom-og-domt-uten-lov/s/5-8-68522>

Haugen, A. Æ. (2017). *Tyske flyktninger i Danmark 1945-1949 i den danske historieskrivingen*. (Masteroppgave). Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/2454476/Haugen%2C%20Andreas%20Ærensgaard.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Justis- og beredskapsdepartementet. (2017, 16. juni). *Utredning om norske myndigheters behandling av tre utvalgte grupper etter andre verdenskrig*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/144dfe3e59024eea8164741eba3554cc/utredning-om-norske-myndigheters-behandling-av-tre-utvalgte-grupper-etter-andre-verdenskrig.pdf>

Lowe, K. (2013). *Råskapens Europa: kontinentet i kjølvannet av andre verdenskrig*. Lysaker: Dinamo.

Njølstad, O. (2020, 13. mars). *Hvorfor angrep Hitler Norge?* Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/andre-verdenskrig/1723-hvorfor-angrep-hitler-norge.html>

Melve, L. & Ryminn, T. (2018). *Historikerens arbeidsmåter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Olesen, N. W. (2012, 1. august). *Augustoprøret 29. august 1943*. Hentet fra <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/29-august-1943-augustoproerret/>

Oelsen, N. W. (2012, 24. februar). *Besættelsestiden i etfertides lys*. Hentet fra https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/besaettelsestiden-i-etfertidens-lys/?no_cache=1

Olsen, K. (1998). *Krigens barn: De norske krigsbarna og deres mødre*. Oslo: Forum Aschenhoug. Hentet fra <https://www.nb.no/items/884db375f04f3b72e0574afa65315a4e?page=5&searchText=kri%20gsbarna>

Olsen, K. (1999). Da freden brøt løs. Norske myndigheters behandling av tyskerjenter. I Larsen, S. U. (red.), *I krigens kjølvann: nye sider ved norsk krigshistorie og etterkrigstid*. (s. 275-296). Oslo: Universtetsforlaget. Hentet fra <https://www.nb.no/items/19f9c59f9d0c0e6bb81e8ec7ca920f37?page=3&searchText=frigj%C3%B8ringen%20tyskerjenter>

Olsen, K. (2020, 10. mars). *Tyskerjenter*. Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/andre-verdenskrig/1757-Tyskerjenter.html>

Papendorf, K. (2015). *Siktet som tyskertøs: rettsoppjøret i videre forstand*. Oslo: Novus Forlag. Hentet fra <https://www.nb.no/items/77c9c8192f880314bd932dc2fc2aea4e?page=3&searchText=ty%20skerpiger>

Pedersen, T. A. (2012). *Vi kalte dem tyskertøser*. Oslo: Spartacus Forlag. Hentet fra <https://www.nb.no/items/e7b7c2b633b40b048981a9d5118c9b44?page=45&searchText=tyskerpiger>

Pedersen, T. A. (2018, 30. oktober). Straffet uten dom. *Bergens-Tidene*. Hentet fra <https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/7lvgl9/straffet-uten-dom>

Pedersen, T. A. (2019, 3. juli). Frigjøringsdagen – ikke for alle. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/frigjoringsdagen-ikke-for-alle-1.457955>

Regjeringen. (2018, 17. oktober). *Offisiell unnskyldning til «tyskerjentene»*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/offisiell-unnskyldning-til-tyskerjentene/id2616004/>

Regjeringen. (2018, 17. oktober). *Statsministerens tale. Offisiell unnskyldning til «tyskerjentene»*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tale-kjonn-og-menneskerettigheter-gjennom-70-ar/id2616005/>

Senje, S. (1986). *Dømte kvinner: tyskerjenter og frontsøstre 1940-45*. Oslo: Pax Forlag A.S. Hentet fra <https://www.nb.no/items/b346192d00c576e68e4a49ca0803bac1?page=3&searchText=tyskerjenter>

Skodvin, M. (Red.). (1984). *Norge i krig: Fremmedåk og frihetskamp 1940-1945*. Oslo: Aschehoug. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007071700056?page=5

Snerting, G. S. (2017). *Simpel var du – tyskertøs. Debatten rundt tyskerjenter i trønderske aviser etter fredsslutningen i 1945*. (Masteroppgave). Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2457670/Gunn_Solvor_Snerting.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Stugu, O. S. (2015). *Norsk historie etter 1905* (2. utgave). Oslo: Det Norske Samlaget.

Utdanningsnytt.no. (2005, 21. februar). *Danskene kvitter seg med krigstraumet*. Hentet fra <https://www.utdanningsnytt.no/danskene-kvitter-seg-med-krigstraumet/140318>

Warring, A. (1995). Tyskerpiger under besættelse og retsoppgør. *Historisk tidsskrift*, 74 (3), 409-412. Hentet fra <https://www.nb.no/items/2ca4c90bb2c4f1d2664e7a107f5c7652?page=131&searchText=anette%20warring>

